

Творчий потенціал особистості вчителя технології формується на основі психолого-педагогічних і предметних знань, нових ідей, вмінь і навичок, які дозволяють знаходити та використовувати оригінальні рішення, новаторські форми і методи під час виконання своїх професійних функцій. Тільки ерудований вчитель, який має спеціальну підготовку, на основі аналізу ситуації та сутності проблеми, шляхом творчої уяви здатний знайти нові, оригінальні шляхи і способи її рішення.

Список використаних джерел

1. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности. - Казань, 1988. - 228 с.
2. Кравченко Т. Методика розробки творчих проєктів у процесі вивчення основ технології обробки харчових продуктів//Трудова підготовка в закладах освіти.-№ 3, 2004. – 123с.
3. Рахимов А.З. Психодидактика: пед. акмеология. Пед. технология творчества: Учеб. пособие . - Уфа : Творчество, 1996 - 207 с
4. Сисоєва С.О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня -К. Поліграфкнига, 1996 -406 с.

Родіонова Н.М.,
викладач,
Луганський національний
університет ім. Т.Шевченко

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ФАХІВЦІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Исследована індивідуалізація обучения спеціалістів швейного профіля в контексте современных тенденцій развития профессионального образования. Определены направления решения проблемы индивидуализации профессионального обучения специалистов швейного профіля.

Researched the individualization of sewing industry workers' studying in the context of vocational education tendency of development in present-day. Determined the ways of solving the problem of sewing industry workers' studying individualization.

Метою статті є наведення результатів дослідження індивідуалізації підготовки фахівців швейного профілю у контексті сучасних тенденцій

розвитку професійної освіти та визначення напрямів вирішення проблеми індивідуалізації навчання фахівців швейного профілю.

У сучасних умовах система професійної освіти зазнає значного впливу з боку суспільно-економічних перетворень та потребує впровадження педагогічних інновацій, що стануть відповіддю на ті виклики, що постали перед нею. Динаміка розвитку суспільних процесів вимагає постійної актуалізації педагогічних технологій, що застосовуються ПТНЗ в навчальному процесі. ПТНЗ швейного профілю є основним постачальником фахівців на підприємства легкої промисловості. В умовах впровадження нових технологій на виробництві, спостерігається невідповідність змісту та якості професійної підготовки фахівців швейного профілю (далі ФШП) тим запитам, що формуються на підприємствах.

Швидкість суспільних перетворень та невідповідність існуючих розробок у галузі індивідуалізації професійного навчання ФШП сучасним потребам системи професійної освіти ставлять питання дослідження індивідуалізації професійного навчання ФШП в контексті сучасних тенденцій розвитку професійної освіти.

Тема індивідуалізації навчання учнів ПТНЗ не отримала значного розвитку в педагогічних дослідженнях. Більшість наукових праць по цій темі була присвячена шкільній та вищій освіті. Окремі питання індивідуалізації в ПТНЗ дістали розвитку в роботах Т. Блажкун, О. Гаврилюк, В. Володько, Н.Ничкало, В. Радкевич, П. Яковенко, К. Лошко, Г. Кругликова та ін., але комплексного дослідження індивідуалізації навчання в ПТНЗ зроблено не було. В науковій літературі також не в повній мірі отримала розвиток індивідуалізація професійного навчання ФШП. В праці Т. Блажкун були висвітлені питання визначення індивідуально-особистісних чинників успішності професійної перепідготовки дорослих [1]. У працях Н. Ничкало були досліджені сучасні тенденції розвитку професійної освіти та визначені деякі шляхи вирішення існуючих проблем у її системі [2]. Дослідження В.Радкевич стосується інноваційних процесів у системі професійної освіти [3]. Індивідуалізація навчання ФШП отримала певного розвитку в праці Т.Дев'ятьярової, але предметом дослідження була методика індивідуалізації методичної підготовки майбутніх інженерів-педагогів швейного-профілю [4].

Вихідними положеннями дослідження є те, що в сучасних умовах спостерігається прискорення процесів суспільного розвитку, зміна

структури ринку праці, бурхливий розвиток інформаційних технологій. Це ставить перед системою професійної освіти нові задачі. Основними чинниками, що визначають необхідність запровадження освітніх інновацій є широке розповсюдження інформаційної і комунікаційної техніки, нечіткий ринок праці, розвиток динамічних виробничих технологій та ін. Таким чином, у сучасних умовах формуються нові кваліфікаційні вимоги до ФШП.

З урахуванням названих чинників основними передумовами здійснення освітніх інновацій в професійній підготовці ФШП є:

- прискорення процесів науково-технічного розвитку, поява нових технологій, засобів виробництва, електронно-обчислювальної техніки та програмних продуктів до неї;
- розвиток ринкових відносин в трудовій і виробничій сфері;
- формування ринку освітніх послуг, розвиток концепції людського капіталу.

Н. Ничкало сформулювала мету професійно-технічної (професійної) освіти на сучасному етапі, в задоволенні потреб особистості і суспільства у професійних освітніх послугах відповідного рівня з урахуванням вимог ринку праці, забезпечення рівного доступу до якісної і безоплатної первинної професійної освіти, у підготовці, перепідготовці і підвищенні кваліфікації робітників, формуванні творчої, духовно багатого особистості з урахуванням її інтересів і здібностей [2].

У концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти України [5] визначені її принципи. На нашу увагу заслуговує виділення принципів соціальної детермінації, диверсифікації, індивідуалізації та диференціації, регіоналізації, випереджувального характеру підготовки кваліфікованого виробничого персоналу, гнучкості і взаємозв'язку процесу професійного навчання з реструктуризацією економіки. Реалізація цих принципів дозволить організувати найефективніший процес підготовки ФШП, які стануть запитаними і здатними адаптуватися до умов ринку праці.

Зміни в галузі легкої промисловості, в трудових відносинах і розвитку самого ринку праці є вихідними теоретичними передумовами для визначення дидактичних основ змісту спеціальних навчальних предметів – професійної бази підготовки кваліфікованих робітників легкої промисловості. У зв'язку з цим виникає багато проблем в підготовці майбутніх ФШП, визначенні рівня диференціації змісту професійно-

технічної освіти незалежно від форм підготовки, виявленні таких його механізмів, які б забезпечували потенційну здібність ФШП адаптуватися до умов праці, що змінюються. На сучасному етапі потрібне конструктивне вдосконалення змісту професійної освіти в організаційному, структурному і процесуальному планах з метою досягнення якісно нового рівня підготовки.

Більшість викладачів і майстрів виробничого навчання ПТНЗ продовжують використовувати емпірично-сенсуалістичні методи навчання, які спрямовані на сприйняття і вивчення учнями „готових” знань, що ніяк не забезпечує їх розвиток як суб'єктів свідомої продуктивної діяльності. Це знижує рівень їх творчого потенціалу, усвідомлення специфіки нових технологічних процесів, прийомів обслуговування сучасного обладнання, використання складних технічних пристроїв, матеріалів. На нашу думку, ця теза є дуже важливою з приводу пошуку нових форм передачі та отримання знань учнями. Проста передача готових знань не може врахувати всього розмаїття аспектів тем, що вивчаються. Ніхто не може наперед сказати, якими приладами, за допомогою яких засобів майбутній ФШП буде здійснювати трудову діяльність, з якими виробничими завданнями, матеріалами, технологіями він зіштовхнеться. Стрімкий розвиток технологій спонукає до збільшення навчального матеріалу, як наслідок – навчального навантаження, але його обсяги обмежені, та викладач має в цих умовах розкрити зміст питань, що вивчаються. Як наслідок викладач має організувати навчальний процес таким чином, щоб учні опанували навчальний матеріал в тому напрямку і в тому темпі, в якому їм було б легше це робити, та при якому вони зможуть досягти найбільших результатів. Відповіддю на це питання є індивідуалізація навчання, використання педагогічних технологій якої надасть змогу при існуючому ліміті навчального часу викласти навчальний матеріал та перевірити його засвоєння у цілій групі учнів, відповідно до їх особистих якостей.

Для того, щоб ФШП могли створювати нове, їм недостатньо тільки знань і навичок. Для цього потрібна цілеспрямованість, винахідливість, самостійність, здатність вирішувати складні, багатофакторні, непередбачувані ситуації і завдання. Ці якості неможливо виховати лише за допомогою навчальних посібників або на заняттях висококваліфікованих педагогів. Головне – принципіально нова, гнучка схема викладання спеціальних дисциплін швейного напрямку в ПТНЗ, яка має бути побудована на свободі вибору напрямів вивчення навчального матеріалу

Тому показник результативності роботи ПТНЗ — це якість реагування на навчальні потреби учнів, попит на ринку праці, швидкість мобілізації наявних можливостей і ресурсів для задоволення попиту та потреб, що сформувались в учнів і працевдавців.

Особливої уваги заслуговує особливості континенту учнів ПТНЗ, тому що, окрім випускників шкіл, система професійної освіти здійснює перепідготовку незайнятих громадян різних вікових категорій та професій. Навчальний процес має враховувати всі особливості осіб, що навчаються та сприяти якнайкращому засвоєнню навчального матеріалу.

Таким чином, індивідуалізація професійного навчання ФШП постає як фактор модернізації професійної освіти та приведення її змісту у відповідність з сучасними вимогами, що висуваються суспільними перетвореннями.

Серед напрямів індивідуалізації професійного навчання ФШП ми виділяємо:

- використання методу проекту;
- організацію самостійної роботи та використання самооцінки учнів з використанням різнорівневих завдань;
- використання засобів комп'ютерної техніки та програмних продуктів САПР в навчальному процесі;
- побудову індивідуальних освітніх траєкторій та складання індивідуальних характеристик учнів та випускників.

Індивідуалізація навчання передбачає розвиток якостей особистості відповідно до її здібностей, нахилів, інтересів та вмінь. Важливим засобом досягнення цього є використання методу проекту в навчанні. Метод проекту отримав розвиток в працях С. Сисоевої, Н. Дьяченко, М. Чобітько, В. Серикова, І. Зязюна, Н. Ничкало, О. Коберника, В. Бурдуна та ін. В своїх дослідженнях автори використовували цей метод, як засіб особистісної орієнтації та індивідуалізації навчання.

Сутність цього методу полягає в тому, що опановуючи загальний навчальний матеріал учень залучається до виконання комплексного завдання, яке має своєрідну специфіку та певну предметну спрямованість. Проектна діяльність надає можливість довірити учню завдання, яке буде повністю відповідати його особливим якостям, інтересам та нахилам. Проектний метод дозволяє досягти виховання самостійності, розвитку творчих здібностей та активності, формування навичок саморозвитку, виховання наполегливості та

вміння вирішувати задачі до кінця, появи досвіду вирішення комплексних, багатofакторних завдань.

Головним є те, що результат можна побачити, осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності. Щоб домогтися такого результату, необхідно навчити учнів самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми, використовуючи для цього знання з різних галузей, прогнозувати результати і можливі наслідки різних варіантів розв'язання проблеми, установлювати причинно-наслідкові зв'язки. Вирішення проблеми при цьому набуває характеру проектної діяльності. Метод проекту є дуже вдалим засобом в індивідуалізації професійного навчання ФШП. Це пояснюється тим, що в межах одного проекту можливе поєднання теоретичного та практичного курсу дисциплін, виконання окремого, близького до реальної виробничої задачі завдання, яке потім може бути використано учнем у своїй практичній діяльності. Проект може містити міжпредметні завдання з матеріалознавства, конструювання та моделювання, поєднувати теоретичну проробку окремих питань, дослідницьку, навіть експериментальну діяльність учня та практичне втілення окремих результатів роботи. Таким чином, учень отримує навички до вирішення нестандартних, комплексних, близьких до реальної виробничої ситуації на швейному виробництві завдань.

Слід відмітити цінність цього методу саме як засобу індивідуалізації, так як формулюючи завдання викладач має широкі можливості до урахування значної кількості особливостей та якостей окремих учнів. Викладач може навіть передчасно консультуватись з учнем про завдання, яке він надалі отримає. Можливе спільне формулювання завдання та проробка плану його виконання. Протягом виконання проекту учень може звертатися за консультаціями, отримувати поради і рекомендації від викладача. Таким чином, відкриваються широкі можливості до індивідуалізації навчання.

Слід також відмітити можливості групового виконання проектів, що може бути окремо використано. Це реалізує принципи групової диференціації та індивідуалізації одночасно. Окрім урахування індивідуальних особливостей учнів при групуванні та виборі завдання, можуть бути отримані результати у вихованні комунікативних здібностей учнів. Це також наближає проект до виробничої діяльності, так як учні отримують навички до роботи у виробничому колективі. Здійснюється виховання індивідуальних якостей особливості, що відповідають за роботу в колективі та виконання складних виробничих завдань на виробництві.

Важливим чинником також є те, що проектний метод має значні мотивуючі можливості. Виконуючи проект, учень бачить результати своєї праці, в нього формуються навички об'єктивної самооцінки та діагностики своєї діяльності. Вдале виконання проекту слугує позитивним мотиваційним засобом до підкорення нових вершин. Спостереження за результатами одногрупників спричиняє появу в учня духу змагальності, виховуються його вольові якості.

Індивідуалізація навчального процесу професійної підготовки ФШП шляхом використання комп'ютерних та інформаційних технологій отримала розвиток в працях Р. Гуревича, Н. Завізіної, Є. Захарової, В. Терьохіна, Є. Булатової, В. Размахніної, В. Єщенко та ін.

Інформаційні та комп'ютерні технології в навчанні призначені для розв'язання завдань, що виникли спочатку в науково-виробничих галузях, а потім – у високотехнологічному виробництві, тому інформаційні та комп'ютерні технології мають бути впроваджені в освіту. Як ми вже зазначали, сучасне швейне виробництво широко використовує комп'ютерну техніку, програми конструювання, моделювання та САПР швейних виробів. Таким чином перші два етапи впровадження інформаційних технологій вже виконані, та інформатизація навчального процесу професійної підготовки ФШП постає як потреба. Використання засобів комп'ютерної техніки та програмних продуктів САПР у навчальному процесі відкриває широкі можливості для індивідуалізації професійного навчання ФШП.

Основними засобами в цьому напрямку є електронні навчальні посібники та методична література, програмні продукти по конструюванню та моделюванню швейних виробів, програмні продукти САПР, електронні тести, ресурси та можливості мережі Інтернет.

Використання цих засобів надає можливість викладачу в умовах нестачі навчальної, методичної та довідкової літератури забезпечити учнів необхідними джерелами навчальної інформації. Це може бути досягнуто шляхом надання в електронній формі навчальних посібників, методичних вказівок, окремих статей, матеріалів та іншої інформації. З погляду на індивідуалізацію навчання – це відкриває можливості надання різними за змістом (з урахуванням особливостей, нахилів, інтересів окремих учнів) матеріалів, що будуть корисними в їх навчальній та практичній діяльності, виконанні їх навчальних проектів, дипломних та інших робіт. Спеціально організовані спостереження на уроках у ПТНЗ показали, що важливішу роль

в навчальній роботі відіграє доступність навчального тексту, оптимальна складність засвоєння відповідного навчального матеріалу [117, с.13]. Комп'ютерна техніка дозволяє легко адаптувати тексти долюбих особливостей навчального колективу. В електронному варіанті учні можуть робити будь-які помітки та доповнення в тексті, таким чином індивідуалізуючи його під себе.

У комп'ютерному класі викладач може одночасно, в режимі реального часу, перевірити знання всіх учнів. Надаючи завдання різного рівня важкості та різної спеціалізації, індивідуалізувати процес перевірки знань. В електронному вигляді можуть бути зроблені проектні, дипломні та інші види робіт, що суттєво зменшить час їх перевірки та якість роботи викладача з ними.

Викладання конструювання та моделювання швейних виробів може бути суттєво покращено шляхом його комп'ютеризації. По-перше, учні будуть мати навички роботи з сучасними програмами конструювання та моделювання, якими обладнані сучасні виробничі підприємства, по-друге буде суттєво зменшено час на викладання за рахунок відмови від побудови креслень на дошці, так як їх можна буде швидше зобразити в електронному вигляді. Вивільнений час дозволить більш ретельно та глибоко викладати окремі питання. Також слід відмітити, що комп'ютеризоване викладання надасть змогу в індивідуальному порядку доводити окремі частини матеріалу до учнів, що індивідуалізує процес їх навчання.

Важливим є те, що учні зможуть виконувати домашні завдання та інші форми навчальної звітності в електронному вигляді. Це зменшить час на їх обробку, реєстрацію, перевірку, виправлення та полегшить зберігання. Учні отримують можливість рухатися по окремим навчальним траєкторіям за рахунок того, що вони будуть вивчати окремі програмні модулі по мірі їх засвоєння. Викладач зможе слідкувати протягом уроку за процесом праці окремих учнів, надавати поради, корегувати дії, перевіряти стан засвоєння знань.

За допомогою ресурсів мережі Інтернет викладач може отримувати та використовувати широкі масиви інформації, диференціювати її подачу відповідно до індивідуальних особливостей та інтересів учнів. Мережа Інтернет відкриває можливості дистанційної освіти. Перевірка завдань і передача навчального матеріалу може бути зроблена без фізичного контакту

викладача і учня, а це знову скорочує час та прискорює обіг інформації між ними.

Слід відмітити, що комп'ютеризація навчального процесу підвищує його об'єктивність. Електронне тестування, конструювання, моделювання та інші дії мають об'єктивний характер. Це може стати фактором підвищення свідомості та відповідальності учня, так як у нього вже не буде можливості визнавати когось винним у своїх особистих невдачах та низьких результатах.

Питання організації самостійної роботи учнів ПТНЗ швейного профілю отримало розвиток у працях І. Лернера, І. Шайдур, А. Тузікова, В. Радкевич та ін.

Самостійна робота учнів – є важливою умовою формування умінь самостійного здобування знань, оновлювати і поповнювати їх протягом усього життя, удосконалювати свою творчість, майстерність в процесі професійної діяльності. Все це ґрунтується на формуванні в учнів оптимальних умінь і навичок самостійної навчальної діяльності, як під час вивчення теоретичних дисциплін, так і під час оволодіння виробничими технологіями на практичних заняттях. Існують чотири компоненти самостійної роботи учнів, а саме: художньо-мотиваційний (усвідомлення особистого мотиву до самореалізації у виробничій діяльності), творчо-проектувальний (творча проробка завдання при проектувальній діяльності), технологічно-виконавчий (зміст і послідовність виготовлення швейних виробів), виставково-презентаційний (самореалізація учня шляхом участі в виставках, конкурсах, презентаціях і т.д.).

Самостійна робота учнів – вдалий засіб індивідуалізації професійного навчання, так як вона надає широкі можливості до застосування рівневої диференціації при наданні навчального матеріалу та перевірці його засвоєння. Самостійна робота учня тісно пов'язана з його вмінням планувати та оцінювати її. Саме планування та самооцінка виділяються як основа ефективної самостійної роботи. Вищим рівнем якості самостійної роботи є самоуправління, досягнення якого відкриває широкі можливості до навчання.

Індивідуалізація навчання при організації самостійної роботи також досягається шляхом створення типологічних мікрогруп учнів, з урахуванням визначених психолого-педагогічних ознак і застосування технології організації самостійної роботи. Таким чином, самостійна робота постає як

спеціально організована діяльність учнів з урахуванням їх індивідуальних особливостей, що спрямована на самостійне виконання навчальних завдань різних рівнів складності, як на аудиторних заняттях, так і в позааудиторний час.

У статті досліджено індивідуалізацію професійного навчання ФШП в контексті розвитку професійної освіти. У ході дослідження визначені напрями індивідуалізації навчання ФШП. Результати дослідження можуть бути використані при розробці змісту технології індивідуалізації професійного навчання ФШП.

Список використаних джерел

1. Блажкун Т. Ідивідуально-особистісні детермінанти успішності професійної перепідготовки дорослих // Професійно-технічна освіта. – 2005. – № 4. – С. 31 – 32.
2. Ничкало Н. Ринок праці і проблеми модернізації підготовки кваліфікованих робітників. // Професійно-технічна освіта. – 2004. – №1. – С.4 – 12.
3. Радкевич В. Інноваційні процеси в сучасній професійній школі // Професійно-технічна освіта. – 2005. – №1. – С. 9 – 10.
4. Дев'ятьярова Т. А. Індивідуалізація методичної підготовки майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Українська інженерно-педагогічна академія. — Х., 2001. — 19с.
5. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні // Професійно-технічна освіта. – 2004. – № 3. – С. 2 – 5.

Ємельова А.П.,
асистент,
Криворізький ДПУ

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

В статтє рассматривается проблема подготовки будущего педагога к творческой профессиональной деятельности

In the article handle a problem training for teacher to be creative activity.